

Kulturnämnden
Tjänsteskrivelse till kulturnämnden

Datum:
2020-10-30

Diarienummer:
KTN-2020-00605

Handläggare:
Pia Sörås Staflin, Anna Röst

Yttrande över detaljplan för Flogstaskolan

Förslag till beslut

Kulturnämnden föreslås besluta

1. **Att** till plan- och byggnadsnämnden avge upprättat samrådsyttrande avseende detaljplan för Flogstaskolan

Sammanfattning

Detaljplanen syftar till att möjliggöra en grundskola och förskola i Flogsta. Inom planområdet finns två äldre villor (fastigheterna Flogsta 11:12 och 11:71) uppförda 1904 och 1905 i relation till Ekeby bruk. Byggnaderna har höga kulturhistoriska värden och PBL 8 kap. 13 § har konstaterats vara tillämpligt. Kulturförvaltningen konstaterar att planarbetets hanterande av det ovanliga kulturarv som finns i planområdet brister på flera punkter. För att möta dessa brister föreslår Kulturförvaltningen att möjligheten att nyttja byggnaderna på Flogsta 11:12 och 11:71 genom tillgänglighetsanpassning utreds. Likaså att möjligheten att justera elevantal i ny skola/förskola utreds för att tillgodose behovet av friyta per elev samtidigt som kulturarvet kring Upsala-Ekeby bevaras. Kulturförvaltningen förordar också att höga kulturhistoriska värden bedöms och ses som en resurs i den nya skolmiljön och i Flogsta-Ekeby.

Ärendet

Kulturnämnden har möjlighet att lämna synpunkter på detaljplan för Flogstaskolan 9 oktober till 20 november 2020. Kulturnämnden har beviljats förlängd svarstid till och med 27 november.

Detaljplanen syftar till att möjliggöra en grundskola, förskola, tillagningskök, matsal och en idrottshall på den tomt där Flogstaskolan nu finns och där Kullens förskola tidigare fanns. Syftet är att bygga nya moderna lokaler där fler elever och förskolebarn kan få plats. I planområdet finns två äldre villor uppförda år 1904 och 1905.

Upplandsmuseet bedömer att de två äldre villorna har ett stort kulturhistoriskt värde genom sin ålder och genom sitt sammanhang med Ekebybruk.

Detaljplanen möjliggör en grundskola i tre våningar och förskola i upp till två våningar samt en idrottshall, matsal och tillagningskök. Skolorna föreslås innehålla förskoleklass, låg- och mellanstadium med cirka 530 barn och elever. Friytan för grundskolan uppskattas till 23 kvadratmeter per elev.

Friytan för förskolan uppskattas till 31 kvadratmeter per barn. Planområdet har nära till skog, vilket kompletterar den egna skolgården. Grundskolan föreslås att placeras där den befintliga skolan står idag, och förskolan föreslås att placeras i den södra delen av planområdet. Detta möjliggör två separata skolgårdar för förskolan och grundskolan.

Kulturförvaltningen gör följande bedömning av planen avseende kulturarv som berörs.

Kulturarv i och kring planområdet

Planområdet är beläget i Flogsta-Ekeby, cirka 500 meter väster om Ekeby bruk. Området präglas idag av en blandad bebyggelse med en- och flerfamiljshus, samt den gamla bruksmiljön. Upsala-Ekeby bruk startade i mitten av 1880-talet, och tillverkade inledningsvis murtegel, taktegel och kakelugnar. Från 1930-talet och framåt ställdes produktionen om till exempelvis medaljonger och byster och så småningom den keramik som är internationellt känd och fortfarande eftertraktad, trots att produktionen lades ned under 1970-talet.

Inom planområdet finns två äldre villor (fastigheterna Flogsta 11:12 och 11:71) med uppvuxna trädgårdar, uppförda 1904 och 1905. Båda är uppförda i relation till Ekeby bruk, och har varit tjänstemannabostäder på ofri grund, tillhörande bruket. Flogsta 11:12 är idag en privatbostad, som byggts som tjänstebostad för två familjer. Flogsta 11:71 fungerar som föreningslokal.

Villornas kulturhistoriska värde har beskrivits i två separata utlåtanden av Upplandsmuseet (2020), samt en kulturmiljöanalys av Sweco (2020). I samtliga tre, till samrådshandlingarna lagda underlag, beskrivs att byggnaderna har höga kulturhistoriska värden. I samtliga dokument anges att PBL 8 kap. 13 § är tillämpligt – det vill säga att bebyggelsemiljön ska bedömas som särskilt värdefull i lagens mening och därmed omfattas av förvanskningförbud.

Som skäl anges både det arkitekturhistoriska värdet och det samhälls- och ekonomiskhistoriska värdet genom anknytningen till Upsala-Ekeby. Byggnadernas volymer och planformer är typiska för tjänstemannavillor i bruksmiljö. Mycket få bostadshus från Upsala-Ekebys glansdagar är bevarade.

Kulturarv i planförslaget

Förslaget medför – i strid med sakkunnig bedömning om lagkravet i PBL som beskrivs ovan – att de två fastigheterna Flogsta 11:12 och 11:71 införlivas med skolfastigheten och byggnaderna rivs, för att ge plats åt en större skolgård. Kulturförvaltningen vill lyfta fram två aspekter av planarbetets hantering av kulturarvsaspekten.

- 1) Planförslaget ger en missvisande och ogrundad representation av graden av kulturhistoriskt värde i byggnaderna man föreslår riva.
- 2) Planförslagets avvägning mellan olika allmänna intressen är dåligt underbyggd, samt brister i argumentation och utforskande av alternativ.

I planbeskrivningen (s. 11 respektive 31) anges att Plan- och byggnadsnämnden bedömer att *”Byggnaderna på fastigheterna 11:12 och 11:71 har vissa kulturhistoriska värden, men de har över tid tappat mycket av sitt sammanhang till Ekeby bruk. I dag omgärdas de av annan bebyggelse där skolverksamheten dominerar.”*

Planens beskrivning av de kulturhistoriska värdena motsvarar således inte de utlåtanden om höga – t o m lagskyddade – värden som sakkunniga från två externa konsulter tagit fram, utan skriver kraftigt ned värdena. Det anges inte på vilka grunder denna bedömning görs, och stadsantikvarien har inte medverkat i planarbetet. Det tycks snarast som att denna bedömning skrivs utifrån att det allmänna intresset av en skolgård som uppfyller krav om friyta per elev endast kan tillgodoses genom rivning av byggnaderna.

Planförslaget anger att en skola och förskola med ett totalt elevantal om 528 elever (varav 420 i grundskola) ska byggas inom området. Med de krav som ställs på friyta per elev (30 m²/ elev, eller 20 m²/elev om behovet av skola är överhängande och inte kan tillgodoses på annat sätt) kan detta endast göras genom rivning av de kulturhistoriskt värdefulla byggnaderna.

Nödvändigheten i rivning av de kulturhistoriska byggnaderna i planförslaget styrks även genom ett utlåtande från Skolfastigheter avseende Flogsta 11:12. Det är ett mycket kortfattat utlåtande som anger att bygganden på Flogsta 11:12 inte kan nyttjas för undervisning eller annan kommunal verksamhet på grund av bristande tillgänglighet. Eventuella anpassningar anges bli mycket kostnadsdrivande. Båda dessa påståenden ges helt utan underlag, och får anses vara rena gissningar. Det är givetvis möjligt att tillgänglighetsanpassa äldre byggnader för att möta dagens krav i olika verksamheter.

Sammanfattande bedömning

Kulturförvaltningen konstaterar att planarbetets hanterande av det ovanliga kulturarv som finns i planområdet genom de två äldre tjänstebostäderna brister på flera punkter.

Boverkets skrivning om hur PBL 8 kap 13 § ska tillämpas (s. 7 i Swecos kulturmiljöanalys) visar tydligt att byggnaderna uppfyller kraven på en särskilt värdefull bebyggelsemiljö. Till detta kan föras den kvalitet i kulturvärde och upplevelsevärde en äldre byggnad ger ett bebyggelseområde.

Som Upplandsmuseet anför visar byggnaderna att dagens Flogsta inte är lagt på jungfrulig mark, utan skapar ett tidsdjup som är uppskattat och ger såväl livskvalitet som ekonomisk attraktivitet till ett område. Kulturförvaltningen bedömer att sådana kvaliteter kan uppskattas av såväl barn som vuxna, även i skolkontext.

Kulturförvaltningen ser behovet av ändamålsenliga tillgängliga skolfastigheter och instämmer i att det är av stor vikt att kravet om friyta per elev tillgodoses. Med tanke på att en avvägning behöver göras som i motstående vågskål har så pass tunga kulturarvsvärden, ser kulturförvaltningen att det krävs ytterligare utredning av

förutsättningarna. Kulturförvaltningen bedömer att avvägningen inte är tydligt beskriven eller motiverad i planförslaget, samt att underlagen om kulturhistoriskt värde återges missvisande.

För att möta dessa brister föreslår Kulturförvaltningen, med utgångspunkt i de höga kulturhistoriska värdena som beskrivits i tre separata underlag:

- Att möjligheten att nyttja byggnaderna på Flogsta 11:12 och 11:71 genom tillgänglighetsanpassning utreds.
- Utredning av möjligheten att genom justerande av elevantal i ny skola/förskola tillgodose behovet av friyta per elev samtidigt som kulturarvet kring Upsala-Ekeby bevaras.
- Höga kulturhistoriska värden bedöms som en resurs i den nya skolmiljön och i Flogsta-Ekeby.

Kulturnämndens övriga ansvarsområden som berörs av planförslaget

Fritidsklubb

I kulturnämndens lokalförsörjningsplan finns nyetablering av en fritidsklubb för åldersgruppen 10-12 år i anslutning till Flogstaskolan beslutad.

Offentlig konst

I och med att en ny skolbyggnad uppförs kan fastigheten komma i fråga för konstnärlig gestaltning.

Ekonomiska konsekvenser

Ekonomiska konsekvenser för fritidsklubb och offentlig konst hanteras inom kulturnämndens budget.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse 2020-10-30

Bilaga Samrådsyttrande – Detaljplan för Flogstaskolan

Planhandlingar finns att hämta på:

<https://bygg.uppsala.se/samhallsbyggnad-utveckling/detaljplanering/detaljplaner-oppna-for-synpunkter/>

eller

<https://bygg.uppsala.se/samhallsbyggnad-utveckling/detaljplanering/avslutade-samrad-eller-granskning-2020/>

Kulturförvaltningen

Sten Bernhardsson
Direktör, chef för kulturförvaltningen

Kulturnämnden

Datum:

Diarienummer:

2020-10-30

KTN-2020-00605

Plan- och byggnadsnämnden

Samrådsyttrande - detaljplan för Flogstaskolan (PBN 2019-002439)

Kulturnämnden har tagit del av rubricerade planförslag och vill anföra följande.

Kulturarv

Kulturnämnden ser behovet av ändamålsenliga tillgängliga skolfastigheter och instämmer i att kravet om friyta per elev tillgodoses. Kulturnämnden konstaterar dock att planarbetets hanterande av det ovanliga kulturarv som finns i planområdet genom Ekeby bruks två äldre tjänstebostäder (fastigheterna Flogsta 11:12 och 11:71) brister på flera punkter.

Boverkets skrivning om hur PBL 8 kap 13 § ska tillämpas (s. 7 i Swecos kulturmiljöanalys) visar tydligt att byggnaderna uppfyller kraven på en särskilt värdefull bebyggelsemiljö. Till detta kan föras den kvalitet i kulturvärde och upplevelsevärde en äldre byggnad ger ett bebyggelseområde.

Som Upplandsmuseet anför visar byggnaderna att dagens Flogsta inte är lagt på jungfrulig mark, utan skapar ett tidsdjup som är uppskattat och ger såväl livskvalitet som ekonomisk attraktivitet till ett område. Kulturnämnden bedömer att sådana kvaliteter kan uppskattas av såväl barn som vuxna, även i skolkontext.

För att möta dessa brister föreslår kulturnämnden, med utgångspunkt i de höga kulturhistoriska värdena:

- Att möjligheten att nyttja byggnaderna på Flogsta 11:12 och 11:71 genom tillgänglighetsanpassning utreds.
- Att utreda möjligheten att genom justerande av elevantal i ny skola/förskola tillgodose behovet av friyta per elev samtidigt som kulturarvet kring Upsala-Ekeby bevaras.
- Att höga kulturhistoriska värden bedöms som en resurs i den nya skolmiljön och i Flogsta-Ekeby.

Kulturnämndens övriga ansvarsområden som berörs av planförslaget

Fritidsklubb

I kulturnämndens lokalförsörjningsplan finns nyetablering av en fritidsklubb för åldersgruppen 10-12 år i anslutning till Flogstaskolan beslutad.

Offentlig konst

I och med att en ny skolbyggnad uppförs kan fastigheten komma i fråga för konstnärlig gestaltning.

Kulturnämnden

Linda Eskilsson

Ordförande

Samuel Lundström

Nämndsekreterare